

Datum

11 juni 2010

Onderwerp

De meest gestelde vragen over het principe-akkoord AOW-pensioen

1. Waarover gaat dit raadgevend referendum?

De FNV heeft samen met de andere vakcentrales afspraken gemaakt met de werkgevers over de pensioenen en de AOW. Dit zijn de afspraken in dat principe-akkoord:

- Iedereen kan in de toekomst nog steeds een AOW-uitkering krijgen met 65 jaar, ook al gaat de normleeftijd omhoog naar 66 jaar in 2020. Bovendien wordt de bruto AOW-uitkering vanaf volgend jaar welvaartsvast. De uitkering wordt gekoppeld aan de echt verdiende lonen. Daardoor gaat de uitkering elk jaar met ongeveer 0,7 procent¹ extra omhoog. Dat is vooral belangrijk voor mensen met een laag inkomen, die vaak vroeg begonnen zijn met werken, vaak ook in een zwaar beroep. Voor hen blijft de AOW op ongeveer hetzelfde niveau als nu. Mensen die meer verdienen, krijgen iets minder dan nu, omdat ouderenkortingen en toeslagen minder worden. Mensen met lagere inkomens worden hierbij ontzien. Mensen met midden- en hogere inkomens zullen iets langer moeten werken om aan dezelfde AOW uitkering te komen.
- De huidige belastingvoordelen bij het sparen voor uw pensioen (Witteveenkader) blijven bestaan. Hierdoor blijven er mogelijkheden om eerder te stoppen. In de plannen van het kabinet was dat lastiger.
- We leven met z'n allen steeds langer. Met dit principe-akkoord leidt de almaar stijgende levensverwachting niet meer automatisch tot premiestijging. Óf u werkt wat langer door, of u neemt genoegen met een lagere pensioenuitkering per jaar. De vakbeweging houdt bovendien ruimte om per sector of bedrijf verder te onderhandelen over hoe het pensioen eruit komt te zien. Ze kan dus maatwerk leveren. In sectoren waar mensen een zwaar beroep hebben, geldt vaak ook een gemiddeld lagere levensverwachting. Juist daar gaat de FNV alle mogelijkheden benutten om de pensioenleeftijd zo laag mogelijk te houden.

¹ Gemiddelde op basis van het verleden

2. Waarom hebben werkgevers en vakbonden juist nu een principe-akkoord over AOW en pensioenen gesloten?

Door de economische crisis heeft de overheid minder geld te besteden. En als gevolg van de vergrijzing en de stijgende levensverwachting krijgen steeds meer mensen steeds langer AOW. De AOW-kosten lopen dus flink op. Het vorige kabinet had de plannen om in te grijpen al klaar liggen. De plannen van de meeste politieke partijen zijn niet beter. AOW op 65 werd voor vrijwel iedereen onmogelijk. En ook de pensioenopbouw werd in het kabinetsplan fors verlaagd door belastingvrij sparen voor pensioen te beperken.

Werknemers en werkgevers stonden voor de keuze: laten we het over aan de politiek of komen we met eigen voorstellen? Uiteindelijk hebben ze besloten om zelf met afspraken te

---

komen over AOW en aanvullend pensioen. Deze afspraken zijn gunstiger voor werknemers en zorgen voor meer zekerheid op de lange termijn. Winstpunt in het principe-akkoord van vakbeweging en werkgevers is dat de AOW *flexibel* wordt. Mensen kunnen, vanaf 65 jaar, zelf kiezen wanneer ze stoppen met werken. Bovendien wordt de AOW *welvaartsvast*: voortaan koppelen we de AOW aan de verdiende lonen en niet aan de contractlonen. Dat betekent dat de AOW-uitkeringen elk jaar stijgen met gemiddeld 0,7 procent extra. Het verdiende loon stijgt sneller, omdat promoties en periodieken meetellen. Deze koppeling is dus extra gunstig voor de mensen voor wie na hun pensionering de AOW het belangrijkste inkomen is.

¹ Gemiddelde op basis van het verleden

3. Wanneer kan ik met AOW?

Iedereen kan nu en in de toekomst met 65 in de AOW. Dat mag u zelf bepalen, vanaf 65 jaar. Wel gaat de AOW normleeftijd in 2020 omhoog naar 66. Daarna vindt iedere vijf jaar een verhoging plaats. Die is afhankelijk van de toename van de levensverwachting. In 2025 is dat wellicht al 67, maar dat wordt 10 jaar van tevoren (dus in 2015) vastgesteld. Maar ook dan kan iedereen nog steeds op 65 een AOW-uitkering krijgen.

4. Hoe hoog is mijn AOW als ik eerder wil stoppen?

Net als nu kunnen mensen ook straks beslissen om eerder te stoppen met werken. Met 65 of zelfs nog eerder als uw pensioenregeling dat mogelijk maakt. De AOW wordt flexibel, met 65 jaar als ondergrens.

In 2020 gaat de AOW-normleeftijd omhoog naar 66. Stoppen met 65 blijft ook daarna mogelijk. Net als bij vervroeging van pensioen krijgt u uw verdere leven een lagere uitkering als u eerder stopt dan de normleeftijd. De AOW is 6,5 procent lager voor ieder jaar dat de uitkering eerder ingaat. Maar door de extra verhoging van de AOW-uitkering is de koopkracht van de AOW-uitkering op 65 in 2020 nog steeds ongeveer vergelijkbaar met nu, zeker voor lager betaalden.

5. Zijn met dit principe-akkoord de onzekerheden rond mijn pensioen opgelost?

Nee, niet allemaal. We leven met z'n allen steeds langer. Met als gevolg dat pensioenfondsen steeds langer moeten uitkeren. Met dit akkoord wil de FNV voorkomen dat als gevolg hiervan ook de pensioenpremies steeds verder stijgen.

Daarnaast kampen pensioenfondsen ook met problemen als gevolg van de kredietcrisis en de eurocrisis. Die problemen zijn hiermee niet opgelost. Pensioenfondsen moeten er wel voor zorgen dat ze dergelijke crises beter opvangen. Het risico is anders dat werknemers en gepensioneerden ineens te maken krijgen met verlaging van hun rechten of uitkeringen (afstempelen). De pensioenfondsen moeten daarvoor vóór 2012 afspraken maken. Als de crisis aanhoudt, blijft het risico van afstempelen bestaan. Goed rendement van beleggingen is heel belangrijk om pensioenen betaalbaar te houden.

6. Waarom verhogen we niet gewoon de pensioenpremie?

De pensioenpremie is nu al een fors deel van het loon. Om de stijgende levensverwachting bij te houden, zouden forse premieverhogingen nodig zijn. Pensioen is een arbeidsvoorwaarde (uitgesteld loon). In cao-onderhandelingen maken vakbonden afspraken over bijvoorbeeld loonsverhoging, werkgelegenheid, maar ook over de pensioenpremie.

Verhogen van de premie gaat dus ten koste van de ruimte voor een loonsverhoging of andere verbeteringen. Pensioen is belangrijk, maar koopkracht voor vandaag en morgen ook.

7. Is er een regeling voor zware beroepen?

Door de keuzevrijheid om op 65 te stoppen en de extra snelle verhoging van de AOW-uitkering is een aparte regeling voor zware beroepen in de AOW niet nodig. Het principe-akkoord maakt het verder mogelijk om in cao's maatwerk te leveren voor de pensioenregelingen van mensen met een zwaar beroep of een lang arbeidsverleden. Deze groep heeft gemiddeld een minder hoge levensverwachting. Daarom is het des te belangrijker dat zij op tijd kunnen stoppen met werken. De bonden gaan hier de komende jaren extra hun best voor doen in het cao-overleg.

De discussie over zware beroepen was opgeroepen door het vorige kabinet. Dat wilde de AOW-leeftijd over de hele linie verhogen voor iedereen, met een uitzondering voor mensen met een zwaar beroep. Die zouden toch op 65 kunnen stoppen, maar wel met een AOW die 8 tot 16 procent lager was. En dat zou ook gelden voor mensen die tot hun 65^e 42 jaar aaneengesloten hadden gewerkt.

8. Wat betekent dit principe-akkoord voor jongeren?

Voor jongeren betekent dit akkoord dat ook zij een goed pensioen kunnen opbouwen, zonder dat ze voortdurend de rekening gepresenteerd krijgen van de toenemende kosten van voorgaande generaties. Voor jongeren is de levensverwachting jaren hoger dan voor ouderen. Dat komt onder andere door een betere gezondheidszorg. In dit plan kunnen ze minstens evenveel pensioenjaren opbouwen als ouderen. Zelfs nog een beetje meer als ze later met pensioen gaan. Voor ieder jaar dat hun generatie langer leeft dan nu, moeten ze ongeveer een half jaar langer werken om dezelfde pensioenuitkering te krijgen. Eerder stoppen blijft mogelijk, maar leidt natuurlijk tot een lagere uitkering per jaar.

Met deze voorstellen krijgen jong en oud gelijke rechten. Jongeren hoeven niet bang te zijn dat de pensioenfondsen leeg zijn als zij met pensioen gaan. De lasten en lusten worden dus eerlijk verdeeld over de generaties.

9. Wat betekent het voor gepensioneerden?

Iedereen leeft langer. De ouderen van vandaag worden gemiddeld ouder dan hun ouders. Dat is mooi, maar dat kost de pensioenfondsen langere uitkeringen, dus meer geld. Daarvoor is destijds nooit gespaard. Tot nu toe konden de rendementen van de pensioenfondsen dit opvangen. Maar nu de levensverwachting sneller stijgt en de rendementen van de fondsen op lange termijn iets lager lijken te worden, zullen we de hogere kosten met zijn allen moeten delen. Dat gebeurt al doordat pensioenfondsen soms niet kunnen indexeren (pensioen aanpassen aan prijs- en loonsverhogingen).

In de toekomst zal dat wellicht vaker gebeuren als de fondsen niet én de kosten van de stijgende levensverwachting én de kosten van de indexatie uit de rendementen kunnen betalen. De pensioenuitkering van ouderen zal daardoor soms minder snel stijgen. Gelukkig is wel afgesproken dat de AOW juist sneller gaat stijgen, zodat het totale effect op de koopkracht beperkt zal zijn. Zeker voor lager betaalden. Voor hen is de AOW een veel groter gedeelte van hun inkomen dan het aanvullend pensioen.

10. Wat betekent het voor gepensioneerden met alleen AOW of een klein aanvullend pensioen?

De afspraken hebben ook gevolgen voor mensen met alleen AOW of een klein aanvullend pensioen. Ook zij krijgen een welvaartsvaste (dus hogere) AOW. En de onzekerheden rond hun aanvullende pensioen zullen afnemen. Bij de afbouw van ouderenkortingen en AOW-toeslag wordt deze groep ontzien. Voor hun kleine aanvullende pensioen geldt hetzelfde als bij vraag 9.

11. Wat betekent dit principe-akkoord voor zzp'ers?

Voor zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) is het een voordeel als de AOW met de welvaart meestijgt en flexibel wordt. Verder hebben veel zzp'ers in het begin van hun loopbaan als werknemer pensioen opgebouwd. Zij hebben er dus ook belang bij dat pensioenfondsen in rustiger vaarwater komen.

12. Ik word 65 in 2020. Wat betekent dit principe-akkoord voor mij?

U wordt 65 in het jaar dat de AOW-leeftijd omhoog gaat naar 66 jaar. U kunt doorwerken tot 66. Uw baas zal u niet automatisch op 65 kunnen ontslaan. U heeft de keus. Gaat u pas op 66, dan krijgt u de AOW die al 9 jaar extra is verhoogd. De koopkracht van uw AOW is dan hoger dan nu. U kunt ook nog steeds op 65 stoppen met werken. Dan ontvangt u een AOW-uitkering die levenslang 6,5 procent lager is dan die van uw collega die pas op 66 stopt. Maar omdat de AOW in de tussentijd extra is verhoogd, is de verwachting dat de AOW ongeveer evenveel is als een volledige uitkering nu. Voor lager betaalden handhaven we de gunstige belastingmaatregelen, zodat hun totale koopkracht op peil blijft. Voor het aanvullend pensioen heeft u dertig jaar opgebouwd volgens uw huidige regeling met pensioen op 65 en gedurende tien jaar volgens uw nieuwe regeling. U moet waarschijnlijk 6 tot 8 weken langer doorwerken om uw volledige pensioen van vandaag te kunnen krijgen. Maar dat hangt nog af van de precieze afspraken in uw eigen pensioenfonds.

13. Ik werk in een sector met functioneel leeftijdsontslag; blijft dit bestaan?

In principe wel. Bestaande regelingen worden gerespecteerd. Per sector wordt bekeken hoe deze nieuwe plannen hierin verwerkt moeten worden. In het akkoord wordt aandacht gevraagd voor specifieke regelingen in bepaalde sectoren.

14. Kan ik bijsparen via een aanvullend pensioen, zodat ik eerder kan stoppen?

U kunt nog steeds bijsparen via een aanvullend pensioen, zodat u eerder kunt stoppen met werken. Dit akkoord verandert hierin niets. In welke mate u kunt bijsparen is afhankelijk van afspraken in uw pensioenfonds. Daarnaast blijft het mogelijk om op andere manieren bij te sparen, zoals via een levensloopregeling of een lijfrentepolis.

15. Kan ik eerder stoppen dan met 65, kan ik met prépensioen of vut?

Ja, dat kan nog steeds, voor zover uw pensioenfonds die mogelijkheid kent (is zo bij vrijwel alle fondsen). U verplaatst dan een deel van de pensioenuitkeringen van na 65 naar voren. U gaat er dan eerder uit. Maar dat gaat wel ten koste van de hoogte van uw pensioen na 65. Dat is niet anders dan nu.

16. Hoe staat het met mijn pensioenopbouw als ik doorwerk?

U kunt vanaf 2020 na uw 65^e doorgaan met werken en doorgaan met het opbouwen van pensioen onder dezelfde voorwaarde als eerst.

17. Wat is AOW?

De huidige AOW (Algemene Ouderdomswet) is het basispensioen dat betaald wordt door de overheid. Via de AOW-premie en via de belasting betaalt iedereen mee die iets verdient. Ieder jaar dat u tussen 15 en 65 jaar in Nederland woont bouwt u een recht op van 2 procent van uw toekomstige AOW. Daarbij maakt het niet uit of iemand heeft gewerkt of niet. Ook de nationaliteit van de ontvanger is niet van belang. Wel van belang is hoe lang u in Nederland heeft gewoond. Als u hier bijvoorbeeld pas vanaf 30 jaar woont, dan ontvangt u 70 procent van de AOW ($65-30=35 \times 2=70$ procent).

Voor de AOW wordt niet gespaard. De werkenden van vandaag betalen de AOW van de gepensioneerden van vandaag. Doordat de vele mensen die kort na 1945 geboren zijn de komende tijd met pensioen gaan, lopen de kosten van de AOW snel op.

18. Wat is pensioen?

Voor pensioen spaart u zelf, maar wel collectief. En we delen samen de risico's. Pensioen bouwt u op door premie te betalen van uw loon. De premies worden betaald door werknemers en werkgevers samen. Pensioen is een arbeidsvoorwaarde (uitgesteld loon) en wordt aan de cao-tafel afgesproken. Daar wordt de kwaliteit van de regeling bepaald en de premieverdeling tussen de werkgever en de werknemers afgesproken. Pensioen dient als aanvulling op de AOW. Doel van AOW en pensioen is een redelijk inkomen te geven aan ouderen, met zoveel mogelijk een relatie met het gemiddelde loon dat u gedurende uw werkzame leven heeft verdiend. Pensioengelden worden gespaard in pensioenfondsen, die onafhankelijk zijn van het bedrijf. Al gaat een bedrijf ten onder, het pensioen van de werknemers is veilig. Voor goede pensioenen moeten pensioenfondsen beleggen. Zouden ze dat niet doen dan wordt pensioen minstens twee keer zo duur. Maar beleggen brengt ook risico's mee. De laatste jaren is de onzekerheid rond pensioenen toegenomen door de kredietcrisis.

19. Hoe zorgen we dat meer oudere werknemers aan het werk blijven?

In het akkoord is afgesproken dat werkgevers en vakbonden in het najaar een plan presenteren voor het vergroten van de arbeidsdeelname van oudere werknemers (arbeidsparticipatie). Heel belangrijk. Wat de FNV betreft komen daarin afspraken over:

- Meer kansen voor ouderen om een baan te krijgen.
- Het in dienst houden van ouderen.
- Hoe ouderen in staat gesteld worden gezond langer te werken.
- Recht op scholing voor ouderen.
- Het opheffen van het automatisch ontslag op 65 jaar.
- De consequenties van dit akkoord voor de sociale zekerheid.

20. Wat gebeurt er als de overheid dit akkoord niet overneemt?

De overheid neemt uiteindelijk de besluiten over de AOW. En ook rond pensioen moeten er enkele wetten wijzigen om dit akkoord uit te voeren. Doet het nieuwe kabinet dat niet, dan zullen werkgevers en vakbonden opnieuw overleggen over de situatie die dan ontstaat. We zijn dan niet meer gehouden aan dit akkoord. Het standpunt van de FNV zal dan afhangen van wat de overheid wel en niet doet.

21. Zijn er ook minpunten in dit akkoord?

Ja, die zijn er. Zeker als je het vergelijkt met de rechten die mensen de afgelopen tijd hadden. Maar vergeleken met de voorstellen van het vorige kabinet zijn er behoorlijke verbeteringen.

De twee belangrijkste nadelen vergeleken met *nu* zijn:

- De AOW-normleeftijd gaat omhoog. Weliswaar wordt de uitkering sneller verhoogd, waardoor uittreden op 65 mogelijk blijft. Maar voor hoger betaalden zal de koopkracht niet geheel behouden blijven, omdat tegelijkertijd voor hen de AOW-toeslag en de ouderenkortingen worden verminderd. Het effect van deze lagere belastingkortingen verschilt per persoon.
- Doordat we steeds langer leven, wordt pensioen duurder. Nu we afspreken dezelfde premie te blijven betalen, kan niet én de uitkering per jaar gelijkblijven én het aantal uitkeringsjaren toenemen. Dus mensen zullen moeten kiezen: óf later met pensioen óf per jaar een lagere uitkering. Wel hebben we de ruimte om in cao-overleg voor de lager betaalden te zorgen dat hun uitkering op peil blijft. Immers, hun levensverwachting is meestal minder hoog dan die van hoger betaalden.

Het principe-akkoord is nadrukkelijk beter dan de plannen van het vorige kabinet. Dat wilde:

- de AOW-leeftijd naar 67, zonder mogelijkheid eerder te stoppen. En zonder extra verhoging van de AOW-uitkeringen;
- Onmogelijk maken om pensioen op te bouwen voor de jaren tussen 65 en 67 én verlaging van het opbouwpercentage in de pensioenen.

22. Levert dit akkoord net zo veel op als het plan van het kabinet?

Ja. Ook dit akkoord levert voor de overheid een besparing op van vier miljard. Dat is evenveel als het kabinet wilde bezuinigen. Maar dat gebeurt wel op een eerlijke manier:

- Het akkoord draagt bij aan hogere arbeidsparticipatie. Dit leidt tot meer belastingopbrengst en minder uitkeringen.
- Door het stabiliseren van de pensioenpremies stijgt de belastingaftrek voor pensioen niet meer met de toenemende levensverwachting. De overheid ontvangt dus meer belasting ten opzichte van de oude situatie.
- In dit akkoord wordt de voorziene verdubbeling van de ouderenkortingen voorkomen door deze sterker inkomensafhankelijk te maken. De ouderenkortingen (de Ouderenkorting en de AOW-tegemoetkoming) worden geleidelijk iets minder, maar daarbij worden de laagstbetaalden ontzien. Voor hen blijven ze bestaan, voor anderen nemen ze geleidelijk af.

23. Gaat de AOW-leeftijd nu gewoon naar 67? Heeft de FNV een draai gemaakt?

De FNV heeft steeds gepleit voor een flexibele AOW, waarin mensen zelf kunnen kiezen wanneer ze stoppen. Ook wilde de FNV een welvaartsvaste AOW. Met dit akkoord gaat wel de normleeftijd voor de AOW omhoog, maar stoppen op 65 blijft mogelijk. Voor de laagstbetaalden betekent dit nog steeds een AOW-uitkering vergelijkbaar met nu. Dit komt door de extra verhoging van de AOW-uitkering. Belangrijke verandering is dat nu ook afspraken zijn gemaakt over de aanvullende pensioenen.

De meeste politieke partijen zeggen: langer doorwerken moet. Bij de FNV kunt u zelf kiezen: stoppen op 65 kan, langer doorwerken mag.

24. Wanneer gaan deze plannen in?

Als het aan de FNV ligt zo snel mogelijk. De nieuwe regering zal daarvoor snel een reeks van besluiten moeten nemen. Belangrijke afspraken uit het akkoord moeten al in 2011 ingaan, bijvoorbeeld de snellere verhoging van AOW-uitkeringen. Maar ook de premiestabilisatie in de pensioenfondsen. Daarom bieden we onze voorstellen zo snel mogelijk na het referendum aan bij de kabinetsinformatuur. Het nieuwe kabinet kan dan direct aan de slag met de nodige wetswijzigingen.

25. Staat dit akkoord nu vast?

Nee. Dit principe-akkoord is pas echt een akkoord als de achterban, de FNV-leden, ermee instemmen. Daarom organiseert de FNV dit raadgevend-referendum. In juli neemt de FNV een definitief besluit over dit akkoord.

26. Is dit principe-akkoord slechter dan de plannen van het kabinet, zoals de SP beweert?

De SP wil dat de AOW op 65 blijft en beweert dat het principe-akkoord over pensioen en AOW dat de FNV heeft gesloten met de werkgevers, slechter is dan de plannen die het kabinet heeft. Dat is niet waar. U bent met het principe-akkoord dat wij hebben gesloten beter af. Dit omdat het een flexibel systeem is waarin u zelf kunt kiezen of u stopt met werken op 65, 66, eerder of later. De politiek wil de leeftijd waarop u de AOW kunt laten ingaan in 1 keer verhogen naar 67 jaar. Dan kunt u er niet meer voor kiezen eerder te stoppen. In ons voorstel krijgt u als u eerder stopt een korting van 6,5%. Als u een jaar later stopt krijgt u er 6,5% bij. Dat is niet het geval bij de plannen van de politiek. Bovendien wordt de AOW hoger in ons plan en dat is in de politieke plannen ook niet het geval. Door die flexibiliteit en door de hogere AOW kunnen juist de mensen die het het hardst nodig hebben - dus mensen met lage inkomens, mensen die vroeg begonnen zijn met werken, mensen in zware beroepen - toch eerder stoppen met werken met een fatsoenlijk inkomen.